

12. Układy złożone

Wstęp

Definicje

układ złożony – układ składający się z elementów różnego typu: belki, ramy, łuku czy kratownicy

element kratowy – pręt ze stałą siłą podłużną i zerowymi momentami zginającymi i siłami poprzecznymi

element belkowy (ramowy, zginany) – element z pełnym zestawem sił przekrojowych (zwykle zmiennych po długości)

Algorytm rozwiązania

Pierwszy krok powinna stanowić analiza geometrycznej niezmienności układu: wewnętrznej i zewnętrznej. Taka analiza nie tylko informuje o ew. metodzie obliczenia reakcji układu, ale też ułatwia znalezienie odpowiednich przekrojów rozcinań układu na podukłady.

W kolejnym kroku odróżniamy elementy kratowe od belkowych (np. pogrubiając elementy zginane).

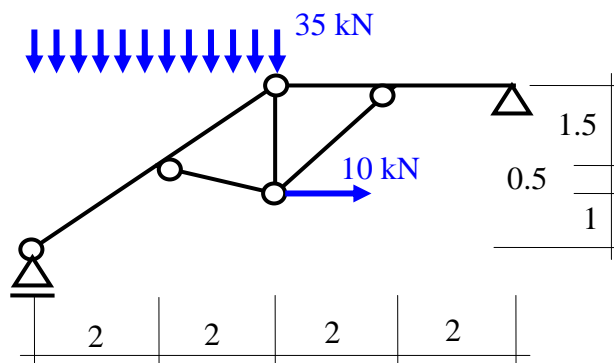
Najpierw przecinane i obliczane są elementy kratownicowe.

Na końcu wyznacza się siły przekrojowe w elementach belkowych.

Rozwiązaniem zadania są wykresy sił przekrojowych, przy czym dla prętów kratownicowych zerowanie się momentów i sił poprzecznych zaznacza się na prętach kółkiem (zerem) a wykresy sił podłużnych można zastąpić liczbą ze znakiem.

Przykłady

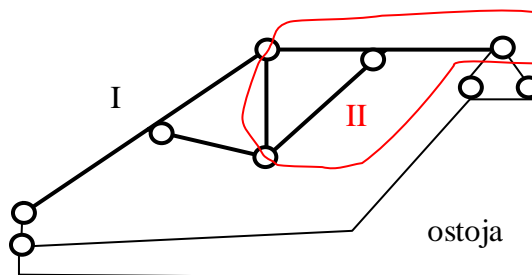
Przykład 1 – Układ wewnętrznie niezmienny

Rys. 12.1 Układ wewnętrznie niezmienny

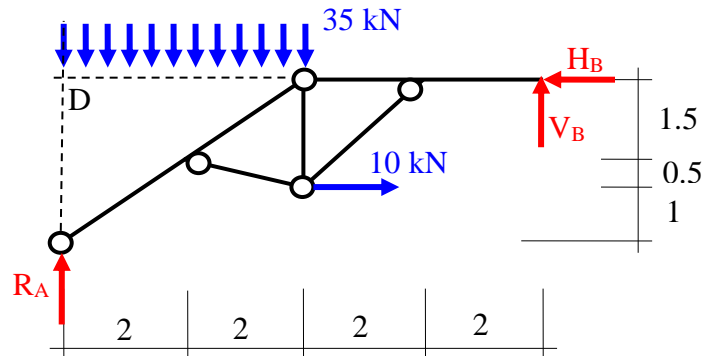
Rozwiązanie

Analiza geometrycznej niezmienności, rys. 12.2.

Rys. 12.2 Geometryczna niezmiennność układu

Układ wewnętrzny stanowią dwie tarcze (belki) połączone przegubem i prętem. Układ jest wewnętrznie niezmienny i jest połączony trzema prętami z ostoją. Jest więc także zewnętrznie niezmienny. Obliczenie reakcji, rys. 12.2

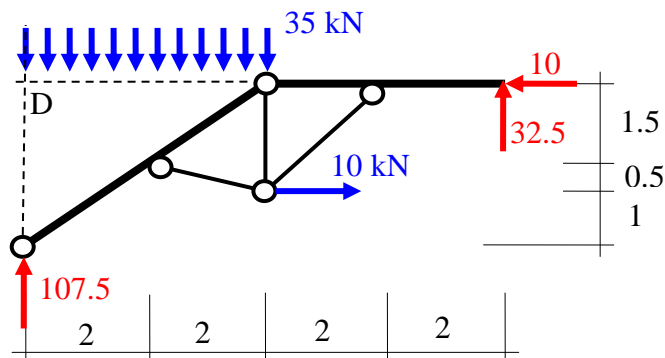
Rys. 12.2 Reakcje układu

$$\sum M_B = 0 \rightarrow R_A = \frac{35 \cdot 4 \cdot 6 + 10 \cdot 2}{8} = 107.5 \text{ kN}$$

$$\sum M_D = 0 \rightarrow V_B = \frac{35 \cdot 4 \cdot 2 - 10 \cdot 2}{8} = 32.5 \text{ kN}$$

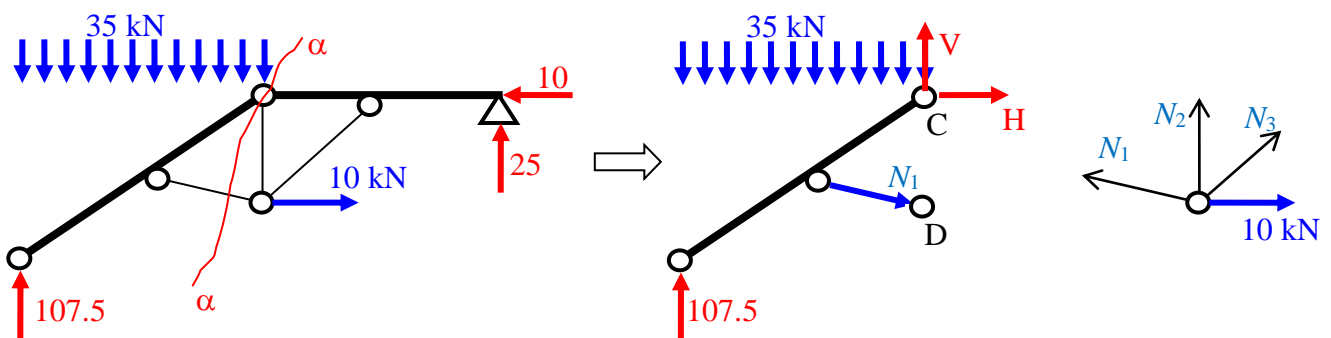
$$\sum X = 0 \rightarrow H_B = 10 \text{ kN}$$

wyróżnienie prętów belkowych (zginanych), rys. 12.3

Rys. 12.3 Elementy zginane wyróżnione

Obliczenie sił w prętach kratownicowych, rys. 12.4 (siłę N przesuwamy do punktu D i tu rozkładamy)

Rys. 12.4 Przekroje: przez przegub i pręt kratowy oraz odcięcie węzła D

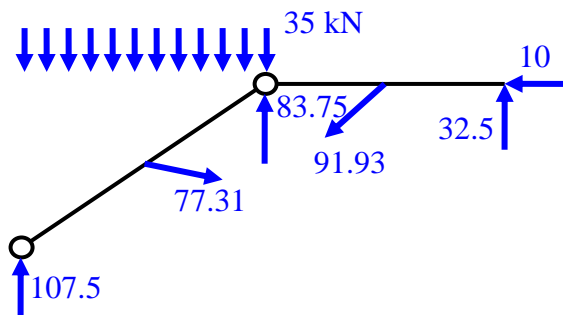
$$\sum M_C = 0 \rightarrow -107.5 \cdot 4 + 35 \cdot 4 \cdot 2 + N_1 \cdot \frac{2}{\sqrt{0.5^2 + 2^2}} \cdot 2 = 0 \rightarrow N_1 = 77.31 \text{ kN}$$

równowaga węzła D:

$$\Sigma X = 0 \rightarrow -77.31 \cdot \frac{2}{\sqrt{0.5^2+2^2}} + N_3 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} + 10 = 0 \rightarrow N_3 = 91.93 \text{ kN}$$

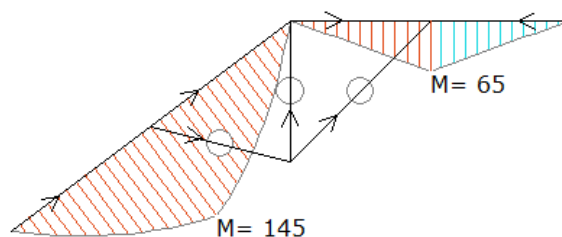
$$\Sigma Y = 0 \rightarrow 77.31 \cdot \frac{0.5}{\sqrt{0.5^2+2^2}} + N_2 + 91.93 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} = 0 \rightarrow N_2 = -83.75 \text{ kN}$$

Elementy belkowe, rys. 12.5:

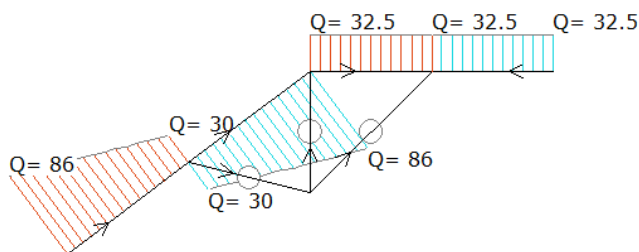

Rys. 12.5 Elementy zginane

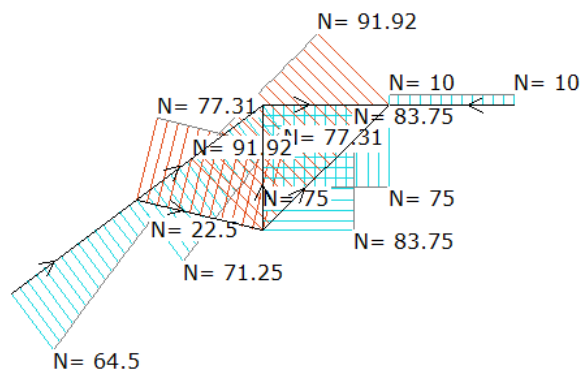
Wykresy sił przekrojowych z programu statyka.exe przedstawiają rys. 12.6, 12.7 oraz 12.8.

Rys. 12.6 Momenty zginające

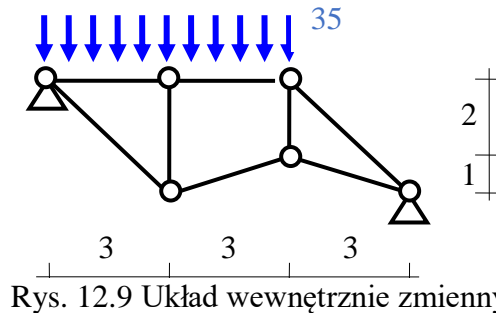

Rys. 12.7 Siły poprzeczne

Rys. 12.8 Siły podłużne

Przykład 2 – układ wewnętrznie zmienny

Rys. 12.9 Układ wewnętrznie zmienny

Rozwiązanie

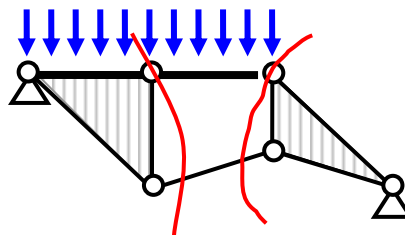
Analiza geometrycznej niezmienności

układ wewnętrzny stanowią dwie tarcze połączone jedynie dwoma prętami (brakuje jednego pręta), więc z twierdzenia 2T wynika, że układ jest wewnętrznie zmienny

zewnętrznie, trzy tarcze połączone są, każda z każdą, parami prętów których kierunki przecinają się w punktach nie leżących na jednej prostej; zgodnie więc z twierdzeniem 3T układ jest zewnętrznie geometrycznie niezmienny

wyróżnienie elementów belkowych, rys.12.10

są jedynie dwa elementy belkowe; z analizy geometrycznej niezmienności wynika, że pierwsze przekroje powinny rozciąć sztywne tarcze, co można zrobić na dwa sposoby, rys.12.10.

Rys. 12.10 Elementy belkowe i sugerowane przekroje

obliczenie reakcji układu

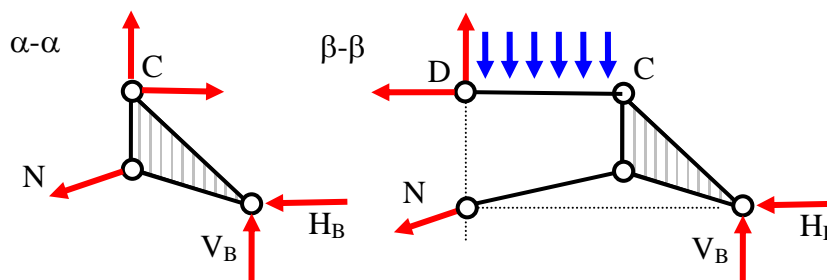
mamy do wyznaczenia cztery niewiadome a tylko 3 liniowo niezależne równania statyki dodatkowo, z przekrojów z rys. 12.10 mamy 1 niewiadomą (kluczowe jest to, że dwukrotnie tnjemy ten sam pręt) i dwa równania

podsumowując, mamy 5 niewiadomych i 5 równań do ich wyznaczenia

Dla całego układu mamy:

$$\sum M_A = 0 \rightarrow 3 \cdot H_B - 9 \cdot V_B + 35 \cdot 6 \cdot 3 = 0$$

Dla części układów, rys. 12.11, mamy:

Rys. 12.11 Obliczenie reakcji

$$\sum M_C = 0 \rightarrow -2 \cdot N \cdot \frac{3}{\sqrt{3^2 + 1^2}} - 3 \cdot H_B + 3 \cdot V_B = 0$$

$$\sum M_D = 0 \rightarrow -3 \cdot N \cdot \frac{3}{\sqrt{3^2 + 1^2}} - 3 \cdot H_B + 6 \cdot V_B - 35 \cdot 3 \cdot 1.5 = 0$$

Mamy teraz układ 3 równań z 3 niewiadomymi:

$$3 \cdot H_B - 9 \cdot V_B + 630 = 0$$

$$-1.897 \cdot N - 3 \cdot H_B + 3 \cdot V_B = 0$$

$$-2.846 \cdot N - 3 \cdot H_B + 6 \cdot V_B - 157.5 = 0$$

którego rozwiązaniem są wartości:

$$N = 83.00 \text{ kN}$$

$$H_B = 26.27 \text{ kN}$$

$$V_B = 78.76 \text{ kN}$$

mamy więc ponadto:

$$\sum X = 0 \rightarrow H_A - H_B = 0 \rightarrow H_A = 26.27 \text{ kN}$$

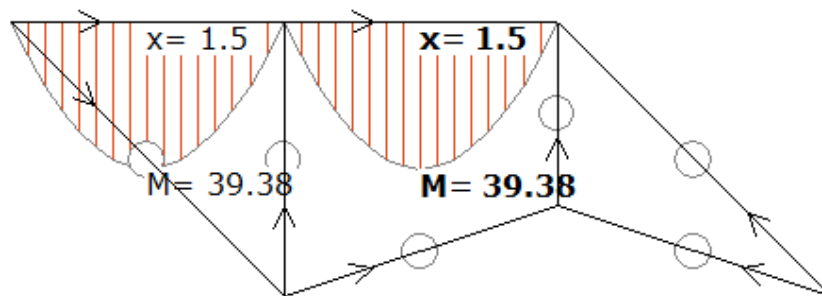
$$\sum M_B = 0 \rightarrow V_A = \frac{35 \cdot 6 \cdot 6 - 26.27 \cdot 3}{9} = 131.2 \text{ kN}$$

siły przekrojowe

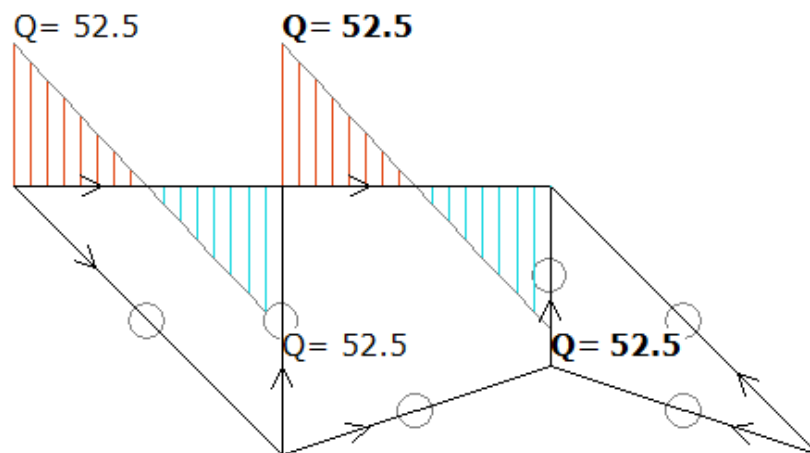
jeden z prętów kratownicowych został obliczony, pozostałe pręty kratownicowe znajdujemy z warunków równowagi węzłów, połączonych obliczonym prętem

siły przekrojowe w elementach belkowych wyznaczamy jako ostatnie (dwie banalne belki na $\frac{ql^2}{8}$)

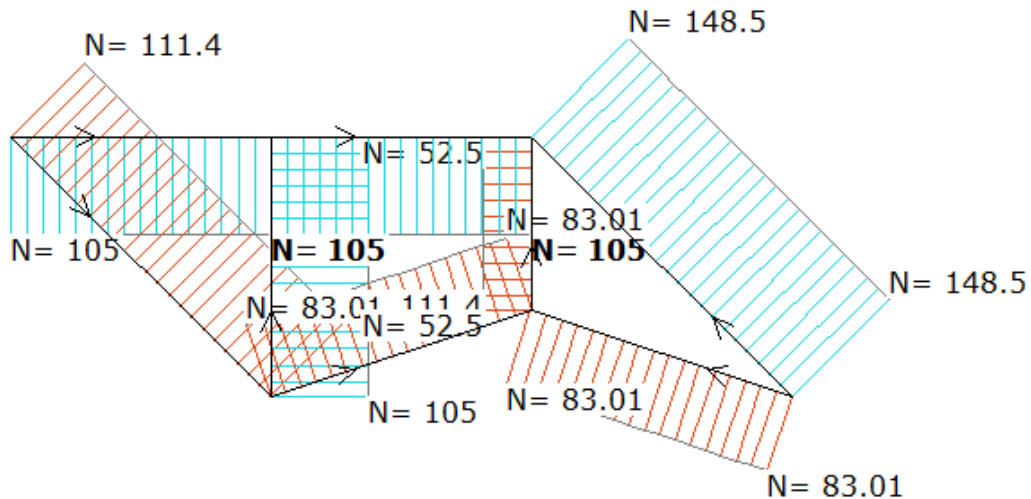
wykresy zbiorcze sił przekrojowych uzyskane z programu statyka.exe przedstawiają rys. 12.12, 12.13 oraz 12.14.

Rys. 12.12 Momenty zginające

Rys. 12.13 Siły poprzeczne

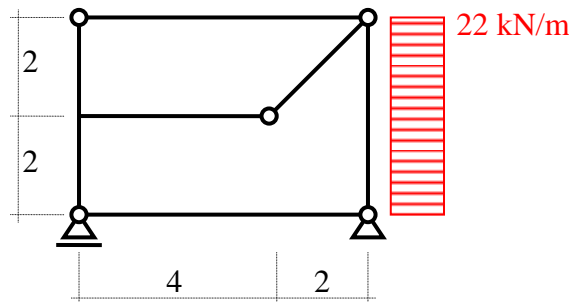

Rys. 12.14 Siły podłużne

Ćwiczenia

Problem 1

Określić siły przekrojowe w układzie, rys.12.15.

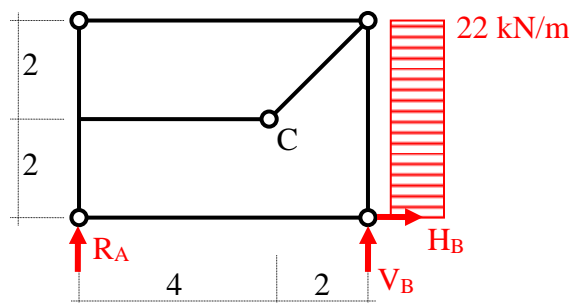

Rys. 12.14 Problem 1

Rozwiązanie

układ jest wewnątrz i zewnątrz geometrycznie niezmienny

Obliczenie reakcji, rys. 12.16

Rys. 12.16 Reakcje układu

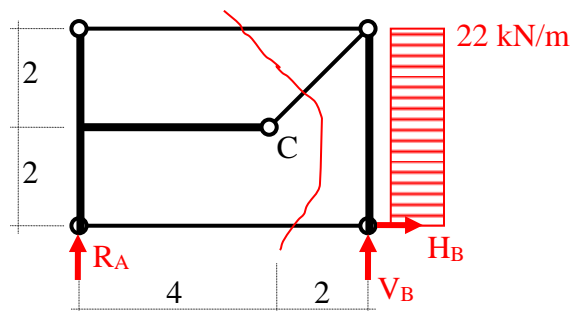
$$\sum M_B = 0 \rightarrow R_A = \frac{22 \cdot 4 \cdot 2}{6} = 29.33 \text{ kN}$$

$$\sum M_A = 0 \rightarrow V_B = \frac{-22 \cdot 4 \cdot 2}{6} = -29.33 \text{ kN}$$

$$\sum X = 0 \rightarrow H_B - 22 \cdot 4 = 0 \rightarrow H_B = 88 \text{ kN}$$

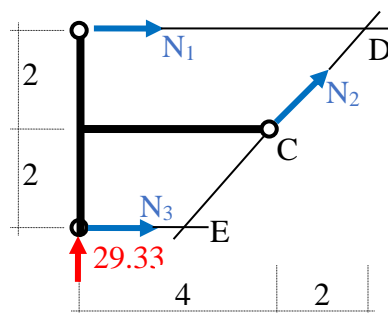
$$\text{Spr. } \sum M_C = -29.33 \cdot 4 - 29.33 \cdot 2 + 88 \cdot 2 = 0.02 \approx 0, \text{ OK}$$

Wyróżnienie elementów zginanych, rys. 12.17

Rys.12.17 Elementy zginane i przekrój cięcia przez elementy kratowe

Obliczenie elementów kratownicowych, rys. 12.18

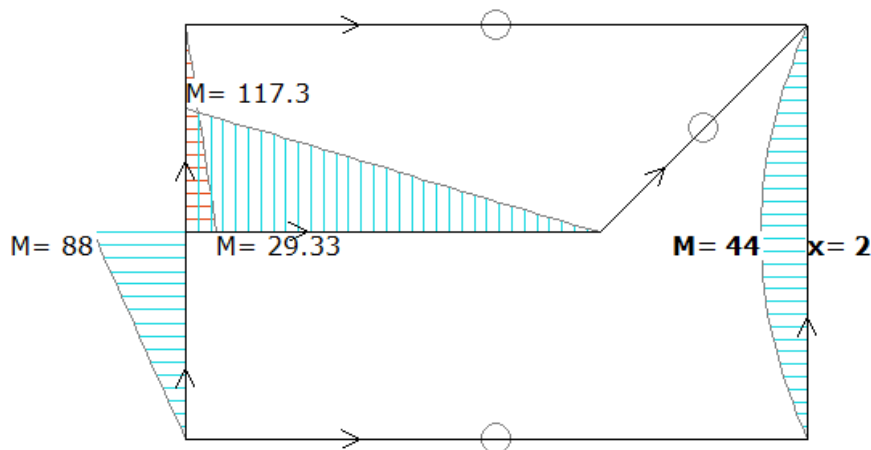
Rys. 12.18 Pręty kratowe

$$\sum M_E = 0 \rightarrow -2 \cdot R_A - 2 \cdot N_1 = 0 \rightarrow N_1 = -29.33 \text{ kN}$$

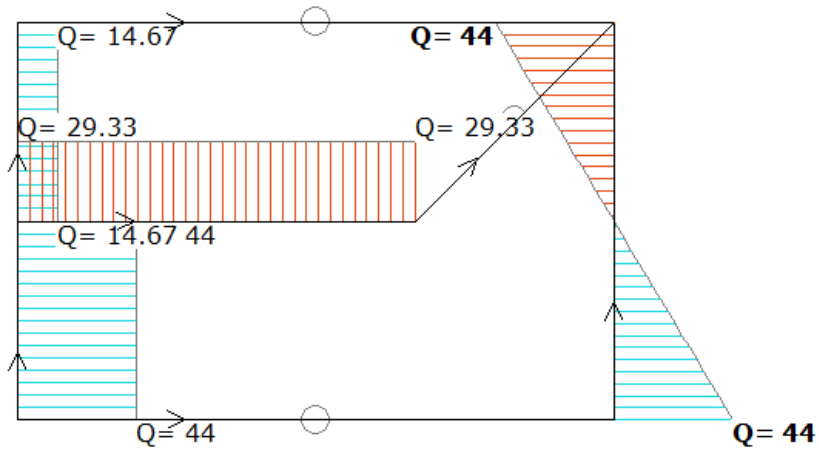
$$\sum Y = 0 \rightarrow 29.33 + N_2 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} = 0 \rightarrow N_2 = -41.48 \text{ kN}$$

$$\sum M_D = 0 \rightarrow 29.33 \cdot 6 - 4 \cdot N_3 = 0 \rightarrow N_3 = 44.0 \text{ kN}$$

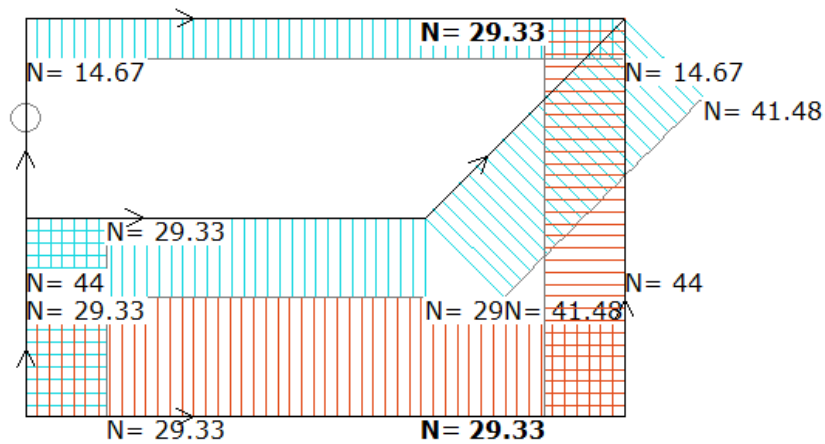
Siły przekrojowe w elementach zginanych obliczane są standardowo, przechodzimy od razu do wykresów, wykonanych programem statyka.exe, rys. 12.19, 12.20 oraz 12.21.

Rys. 12.19 Momenty zginające

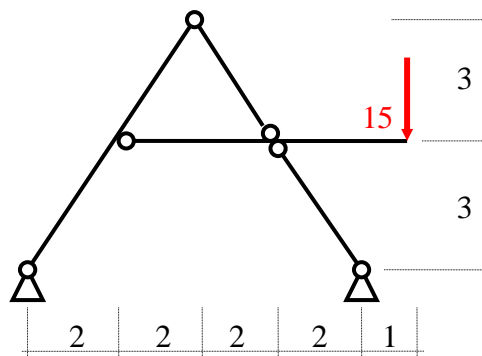
Rys. 12.20 Siły poprzeczne

Rys. 12.21 Siły podłużne

Problem 2

Określić siły przekrojowe w układzie, rys.12.22.

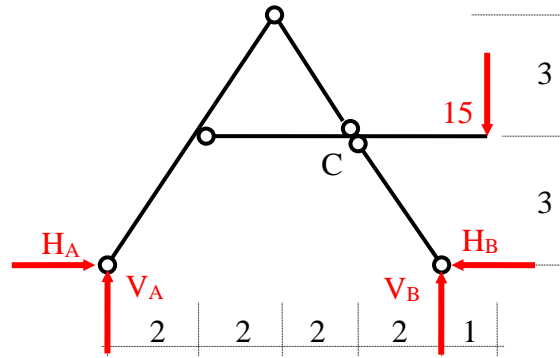
Rys. 12.22 Free-body unstable structure

Rozwiązanie

Układ jest wewnętrznie geometrycznie zmienny, zewnętrznie niezmienny – układ jest układem trójprzegubowym

Obliczenie reakcji, rys. 12.23:

Rys. 12.23 Reakcje układu

$$\Sigma M_B = 0 \rightarrow V_A = \frac{-15 \cdot 1}{8} = -1.88 \text{ kN}$$

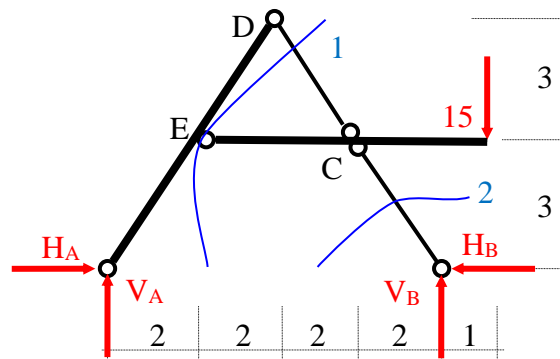
$$\Sigma M_A = 0 \rightarrow V_B = \frac{15 \cdot 9}{8} = 16.88 \text{ kN}$$

$$\Sigma M_C^P = 0 \rightarrow H_B = \frac{16.88 \cdot 2}{3} = 11.25 \text{ kN}$$

$$\Sigma M_C^L = 0 \rightarrow H_A = \frac{-6 \cdot 1.875 + 15 \cdot 3}{3} = 11.25 \text{ kN}$$

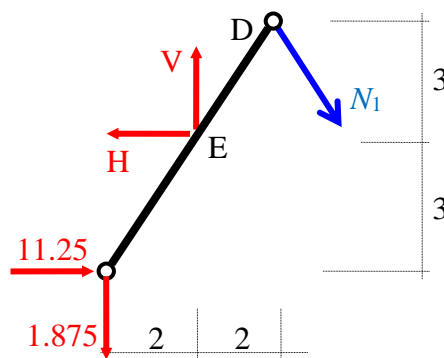
Spr.: $\Sigma X = 11.25 - 11.25 = 0$, $\Sigma Y = -1.88 - 15 + 16.88 = 0$, OK

W układzie dwa elementy są zginane, rys. 12.24:

Rys. 12.24 Problem 2 – elementy zginane i przekroje

przekrój 1-1, rys. 12.25

Rys. 12.25 Przekrój 1-1

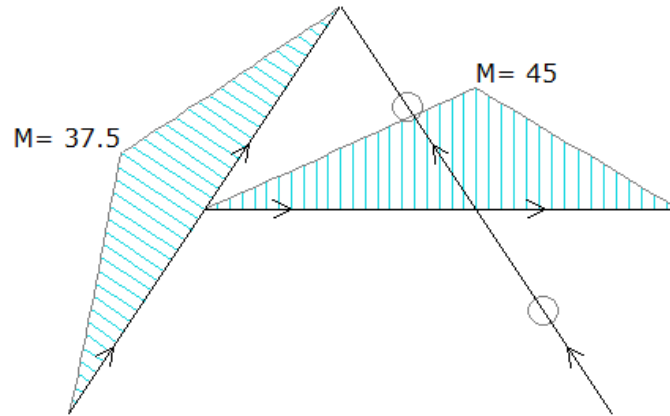
(siłę N_1 przesuwamy do punktu C i rozkładamy)

$$\Sigma M_E = 0 \rightarrow 1.875 \cdot 2 + 11.25 \cdot 3 - N_1 \cdot \frac{3}{\sqrt{2^2+3^2}} \cdot 4 = 0 \rightarrow 11.27 \text{ kN}$$

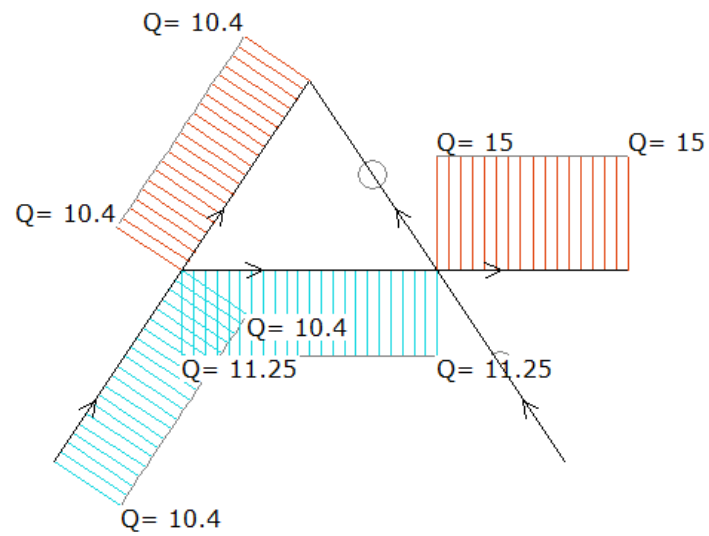
przekrój 2-2, równowaga węzła B:

$$\Sigma Y = 0 \rightarrow 16.88 + N_2 \cdot \frac{3}{\sqrt{2^2+3^2}} = 0 \rightarrow N_2 = -20.29 \text{ kN}$$

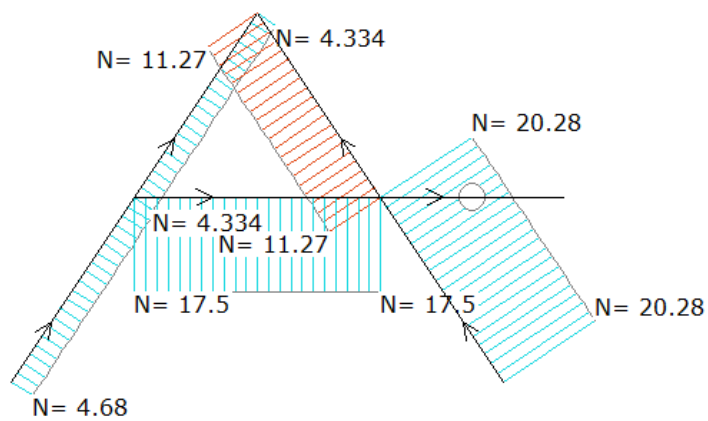
Siły przekrojowe w elementach zginanych obliczane są standardowo, przechodzimy od razu do wykresów, wykonanych programem statyka.exe, rys. 12.26, 12.27 oraz 12.28.

Rys. 12.26 Problem 2 – momenty zginające

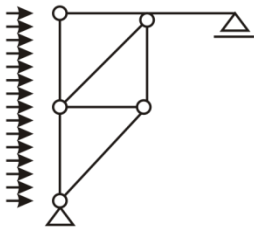
Rys. 12.27 Problem 2 – siły poprzeczne

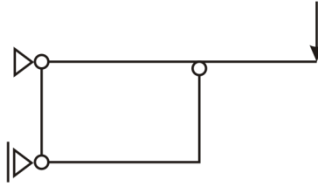
Rys. 12.28 Problem 2 – siły podłużne

Zadania do samodzielnego rozwiązania

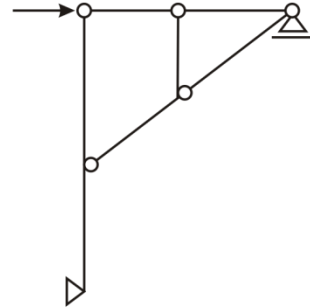
1

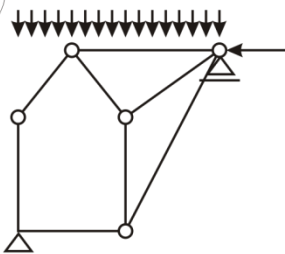
2

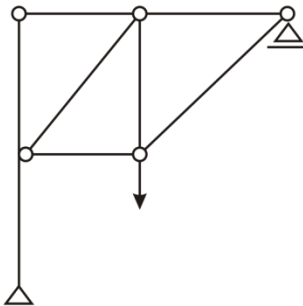
3

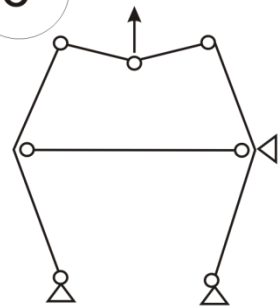
4

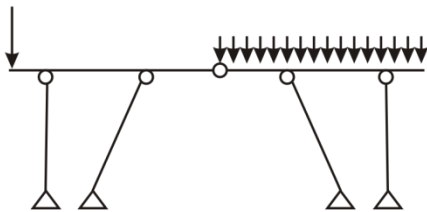
5

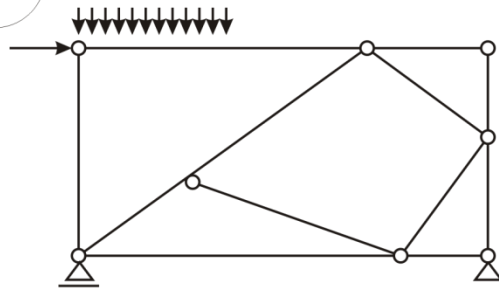
6

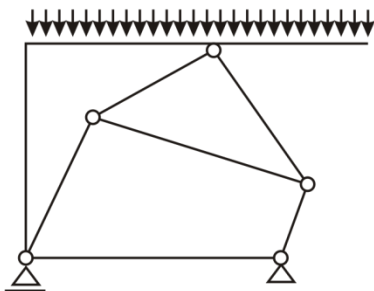
7

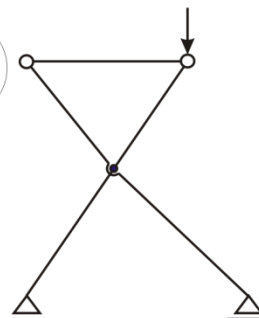
8

9

10

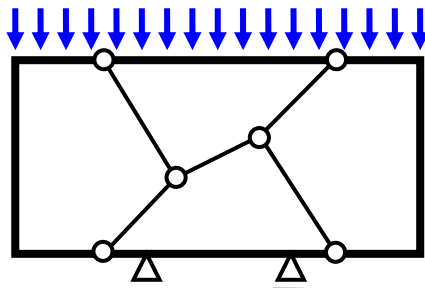
Rys. 12.29 Zadania do samodzielnego rozwiązania

Dodatek

Wskazówki

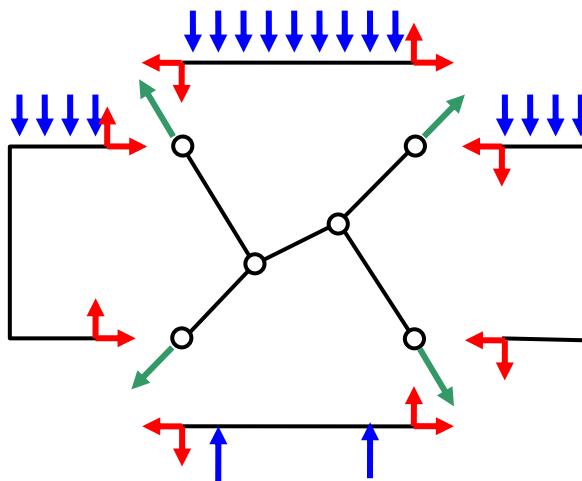
Obliczenia można uprościć odpowiednio dobierając punkt redukcji momentów lub taką oś rzutowania, aby jak najwięcej niewiadomych zniknęło. Taki wybór nie tylko oszczędza czas i wysiłek ale też daje większą szansę prawidłowości uzyskanych wyników.

W przypadkach „ekstremalnych” gdy nie mamy jasnej idei rozwiązania, można rozbić układ na oddzielne podukłady oraz zapisać dla nich równania równowagi, 12.30.

Rys. 12.30 Układ z prętami kratownicowymi „wewnątrz” elementów belkowych

Otrzymujemy cztery element ramowe i pięć kratowych, rys. 12.31.

Rys. 12.31 Dekompozycja układu

Mamy cztery tarcze, pięć prętów i trzy reakcje, a więc: $4 \cdot 4 + 5 + 3 = 24$ niewiadome. Mamy też trzy równania równowagi dla każdej tarczy i dwa równania dla każdego przegubu „kratowego”, więc $4 \cdot 3 + 6 \cdot 2 = 24$ równań. Nie oznacza to, że musimy rozwiązać pełny układ 24 równań z 24 niewiadomymi – wiele z nich da się rozprzęgnąć na mniejsze podukłady.